

נסתם הטמא נפתח הטהור – ואי אפשר לברר הדבר ע"י ניתוח, כי לפי לוי אין הכוונה שווריד וצינור אחר נפתחים, אלא סיבה אחרת היא בגוף שממנה מתמלאים אותם צינורות דם, שהסיבה הגורמת ומושכת הדם היא הנקראת מעין (חתם סופר).
 לכאורה יש לפרש דלרב תלי ביציאת הדם לבית החיצון, ואם היציאה בימי טוהר – טהור אע"ג דנעקר מן המקור בימי טומאה, וכן אם נעקר בסוף ימי טוהר ויצא לאחר ימי טוהר – טמא. וללוי הדין נאמר על המעין, דהיינו מה שנעקר בימי טומאה – טמא אף שיציאתו לבית החיצון בימי טוהר, והנעקר בימי טוהר מעין הזה טהור אף שיצא לאחר ימי טוהר, ולעולם גם ללוי מעין אחד הוא בעצמותו. אבל באמת אי אפשר לפרש כן, דאם כן לא שייך נסתם ונפתח, ועוד א"כ שפיר י"ל גם ללוי דביומי טבילה תלי, ועוד ברואה אחר דם טוהר אמאי דיה שעתה, וכן לעיל (דף יא) קאמר דללוי דב' מעינות להכי לא קבעה. לכן נראה דגם לוי מודה דדם טהור בא מן המקור, וכמש"כ התוס' סד"ה הלכתא, אלא ב' מעינות הן היינו שמקורם ושרשם בטבעיות מיוחדות לזולתי אלה המולידות בשאר ימיה, ואולי הן גם בעורקים מיוחדים במקור. ובאמת גזירת המלך היא ביולדת, שהרי כולן היו בכלל "ואשה כי תהיה זבה", אלא ביולדת חילקה תורה לטהר בזאת התכונה, ולכן ביצא פדחת בעוד גויה אין לה חידוש התורה והיא טמאה בכלל כי תהיה זב גם בתכונת דם הטוהר וכמש"כ התוס' (חזון איש י"ד סי' קכ [ע] אות ה, ועע"ש עד סוף הסי').
 בירושלמי (פ"א ה"ג) מובאת גם דעת רב ינאי הסובר דמעין אחד הוא, אלא שהוא משתנה מדם טמא לדם טהור ואח"כ שוב לדם טמא.

דף לו

זוהלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא – וכן פסקו הפוסקים, ואע"פ שנחלק על לוי. ומכאן קשה על מה שכתב המגיד משנה (פ"ט מהל' מאכלות אסורות ה"א) כללא 'רב ולוי הלכה כלוי', וכן קשה עליו מעוד כמה מקומות, ובכלל צ"ע מהיכן שאב כלל זה (חסדי דוד על התוספתא חולין פ"ח ה"ג וכלים ב"מ פ"ה ה"ז, יד מלאכי כללי הריש סי' תקנט, יד אליהו).

(ע"ב) 'המקשה נדה ... רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין קישוי יותר משתי שבתות – הרמב"ם (פ"ז מהל' איסורי ביאה ה"א) פסק כמותם, וביאר במגיד משנה (שם) כיון שהם שניים. ובתוס' יו"ט (על המשנה) כתב כיון ששמואל בגמרא קראם 'רבנן'. וע"ע משחת אהרן. אלא שהרמב"ם גם פסק כרב ורב אדא להלן (לו ע"ב) שכל י"ד יום קודם ללידה הקושי מטהר, אע"פ שבלישנא אחרינא (לח ע"א) גם לרב אין הקושי מטהר אלא י"א יום דראויה להיות על ידן זבה קטנה אבל לא ימים הראויים לספירה, – מ"מ פסק הרמב"ם כלישנא בתרא משום דרב אדא בר אהבה ביאר בה את דברי רב (ערוך לנר).

ואי לא ציית – גרייה, הוא סבר גדייה – יש כאן כמה פירושים:
 א. רב אמר 'גרייה' עם ר', דהיינו גרור ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו. ורב אסי סבר 'גדייה' עם ד', דהיינו הכריתו בשמתא, כמו (דניאל ד יא) "גודו אילנא" (רש"י).
 ב. רב אמר 'גדייה' עם ד' רפה, כלומר משכהו בדברי טעם עד שיחזור, כמו "משכו" דמתרגמינן 'גודו', וכו' או איגוד', וכו' גוד אחית'. ורב אסי סבר 'גדייה' עם ד' דגושה, כמו "גודו

אילנא" (תוספות, ריטב"א בפי' ב. ובתוספות כתבו על רש"י 'אינו נראה', וביאר מתן בסתר משום דכמו זר נחשב דרב אסי טעה בין ד' ל-ר'. ועי' להלן. ובערוך לנר כתב שאינו מבין מה שייך לשון 'אינו נראה', דהא לפי גירסתו של רש"י כך כתוב בגמרא).

ג. רב אמר 'גרדייה', וכוונתו היתה לשבח – שיגרור אותו בדברים, אבל רב אסי הבין שכוונתו לגנאי דמשמע נמי לגנאי [לשון גרוד] (ריטב"א בפי' א).

ד-ה. רב אמר 'גרדייה', כלומר: אם אינו מקשיב וחוזר בו – מונעהו בהכאות ופצעים, מלשון 'לא תתגודדו' (הערוך ערך צנע ב, אך לא מבואר מה היתה כוונת רב ומה סבר רב אסי [ועי' בפי' הבא], ופי' המהרש"א לשני צדדים: א- שהערוך הסביר מה רב אסי סבר, אבל רב התכוין מלשון משיכה, מעין פי' ב דלעיל. ב- הערוך הסביר מה רב התכוין, ורב אסי סבר שכוונתו 'גרדייה' עם ד' אחת, דהיינו הכריתהו בשמתא מלשון 'גודו אילנא' [כמו רב אסי בפי' א].

ו. רב אסי סבר שרב אמר 'גרייה', דהוא מלשון פצעים וחבורות, כמש"כ במדרש (בראשית רבה פרשה סד) 'ואבימלך הלך אליו מגרר', מלמד שעלו בו צמחים, פי' פצעים וחבורות (הערוך ערך גר י, אך לא מבואר מה אמר לו רב, ועי' לעיל בפירוש הקודם, ואולי יש לשלבו עם הפירוש הקודם, כדי שהערוך לא יסתור עצמו, ודו"ק. ועי' שבערוך השלם [ח"ב עמ' 345] שהביא עוד גירסא [ולא ידעתי ממי] 'פירוש אחר של ר"ח ז"ל, ע"ש).

ז. רב אמר 'גרדייה' וגם רב אסי שמע כן, רק רב אסי טעה בתיבת 'צנעיה' דאמר רב, ופירש אותה מלשון נידוי כמו שמצינו בקידושין (כה ע"א [ועי' ברש"י]), ולכן פירש גם את תיבת 'גרדייה' מלשון נידוי (הגהות הב"ח, וכתב לפרש כן ברש"י, ולא זכיתו להבין. אמנם יד אליהו כתב שא"א לפרש כן, שהרי א"כ יש כפילות בין 'צנעיה' ל'גרדייה'. גם הרעב"ן בתחילה כתב כהיד אליהו הנ"ל, ושוב כתב: אי נמי באמת 'צנעיה' הוא לשון הרחקה בכבוד, ואי לא ציית – גרייה או גדייה, דהיינו משכהו בדברים או הכהו, ורב אסי סבר דהיינו לשון שמתא שהוא כריתה – שם מתה).

ח. רב אמר 'גרדייה' עם ד', כלומר משכהו בדברי טעם וכו' [כמו בפי' ב דלעיל], ורב אסי סבר שאמר 'נדייה' עם נ', כלומר תנדהו (אוצר חיים שאולי יש לגרוס כן בגמרא, ולדידי הצעיר הוא קצת פלא, שאין לו דמיון בשמיעה כלל, רק בכתיבה).

[ועי' פ' מדברי כמה מהפירושים מבואר דהחליפו בשמיעה בין אות ר' לאות ד', או בין ד' דגושה ל-ד' רפויה, וזה יובן היטב רק לצורת הביטוי המקורית של האות ר' (מה שקורין היום 'ייש הונגריה ורוסית') ושל ה-ד' הרפויה (מה שמקובלת היום בפרט אצל התימנים, אבל היתה מצויה בהרבה מקהילות הספרדים, והוכחתם ברורה מכל הפוסקים שכתבו להאריך ב-ד' של "אחד", וכ"פ להדיא בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' כה די"ט סע"ג [ועי' ע' בבן איש חי וארא סעי' ט-י]) וכף החיים (סי' סא סס"ק כז) שהיא קרובה לביטוי האות ד' [אלא שהלשון בין השיניים]. ע"ש [וכן הדעת נוטה שכל אותיות בג"ד כפ"ת כפולים הם, וכ"כ כאן באמתחת בנימין להדיא]].

ולא מיסתפי מר מדליקתא ... אסיתא דנחשא דלא שליט ביה רקבא' – אמר לו שמי 'שלא' שהן אותיות 'לאש', ואני יכול להיות לך לאש. ענה לו שמי 'איסי' דהוא אסיתא דנחשא שלא שולט בו רקב ואש (ערוך לנר). עוד יש לפרש, אמר לו אינך מפחד שאשרוף אותך, כי תלמידי חכמים לחישתן לחישת שרף. ענה לו אני כנחש הנחושת שהיה רפואה ללחישת השרף, ולא שולט בי רקב, כי אין בי קנאה "ורקב עצמות קנאה" (חתם סופר).

'אנא איסי בן יהודה ...' – כתבו התוספות דבסוף מס' פסחים יש תנא עם כל אלו השמות ועוד מוסיפים שם 'הוא יוסף הבבלי, הוא יוסף איש הוצל', וכאן על 'רב אסי' מביאים רק את השמות של 'איסי' שדומים ל'אסי'. עכ"ד התוס'. ולכאורה דחוק לומר שהיה ג"כ אמורא עם אותם שמות בדיוק,

ואם נאמר שכונות התוספות שהוא ידידה שנזכר פה הוא התנא דשם – זה דוחק גדול. ואולי באמת כן זהו רב אסי האמורא, והוא היה יודע שהוא גלגול של איסי בן יהודה התנא (ערוך לנר). א"נ כוונת התוספות דבאמת רב אסי אין לו את כל השמות הנ"ל, ורק בא לתת הקדמה לסיים דבריו שהוא 'אסיתא דנחשא' – לכן השאיל את השמות של איסי בן יהודה התנא (מתן בסתר).

'אנא איסי בן יהודה ...' – לכאורה כל השמות הם בשבח אביו ולא בשבח עצמו, אלא בא להגיד שיש לו מעלת זכות אבות (מהרש"א). ועוד יש לומר דעיקר שמו היה 'איסי בן יהודה', ונקרא 'בן גור אריה' על שם שיש לו יד ושם להלחם במלחמתה של תורה על דרך שאמרו 'ארי עלה מבבל', ונקרא 'בן גמליאל' על שם שהיה עוסק בגמילות חסדים והיינו 'גמלי אל', ונקרא 'בן מהללאל' על שהיתה תפילתו בכונה זכה ונכונה ושגורה בפיו ושלמה במחשבה טהורה, והו' 'מהלל אל' (בן יהודע).

'אסיתא דנחשא ... בוכנא דפרזלא' – היה דרכם לעשות האסיתא מנחושת והבוכנא מברזל [בוכנא ואסיתא – ע"י חולין נב ע"א, והיינו עלי ומכתש], לכן זה דימה עצמו לנחשת וזה דימה עצמו לברזל (מהרש"א, בן יהודע). וקבלתי במה שאמרו שניהם זה שדימה עצמו זה אסיתא וזה בוכנא, כי דברו במדותיהם, זה מקבל וזה משפיע, ועל זה חלש רב אסי שהיה כחו 'מקבל' (דרשות ר"י אבן שועיב במדבר ע"מ שיד).

'עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי, עיילוה בקרירי אפקוה מחמימי' – עשו לו מן השמים בכך כנגד הענין שטעה בו, כי רב אמר לו שידבר עמו בנחת [לפי הפירושים הראשונים דלעיל, ע"ש] – דהיינו שתשפוך עליו מים קרים בדבריך, והוא הבין לנדות אותו – דהיינו לשפוך עליו מים חמים (בן יהודע, וע"י מהרש"א).

דף לז

'אמר לדביתהו צבית לי זודתא ... נח נפשיה' – אפשר שהיה חש בגופו שימות גם הוא ע"י השמתא שנעשה בו (מהרש"א). וי"מ שבעלי התורה יכולים ללכת לעולם העליון כשהם חפצים ורוצים ללכת, הגם שעדיין לא הגיע זמנם, ולא שלח המלך אחריהם, והוא מאמר "אם בחקותי" – בסיבת 'חוקתי' שאתם עמלים בהם, אתם ברשות עצמכם – "תלכו" – אם תרצו ללכת (אור החיים ויקרא כו ג אופן כא).

'חזו דפרחא אסא מהאי פוריא להאי פוריא' – פרש"י: רגילים היו להניח הדס על המטה, וההדס של אלו פורח היה והולך ממטה למטה. עכ"ל. לכאורה נוכל לומר מפרש"י ז"ל דמותר ליתן הדסים או ציצים ופרחים על המטה של מת, ואין בזה משום דרכי הגויים. אך אחר העיון במהרש"א שכתב על האי מאמר על שם הצדיקים שנקראו הדסים – עשו שלום, שנאמר בזכריה "והוא עומד בין הדסים". משמע, שלא היה המנהג אלא דוקא הדסים ודוקא על מטת צדיקים, אבל ציצים ופרחים ובשאר אנשים – אסור משום דרכי הגויים (נחלת מאיר). אך יש אחרונים שהוכיחו בפשיטות מדברי רש"י שמותר (שו"ת קרית חנה דוד [סקלי] ח"א בליקוטים שבסוף הספר סי' ג, שו"ת יביע אומר ח"ג יו"ד סי' כד אות א ד"ה ומ"מ. וציינו דכ"ה ברש"י (ביצה ו ע"א) 'למיגו ליה אסא' – הדס היו מניחין על מטת מת לכבודו. עכ"ל).